

Skola B i norra Sverige – ett typfall

Av Göran Schmidt

Skolinspektionen är statens verktyg för att garantera kvaliteten i Sveriges skolor. Många av er läsare minns att vi för ett par år sedan gjorde en genomlysning av myndighetens riktade tillsyn av Ekebyholmsskolan i Rimbo, Norrtälje kommun, och den rättsprocess som då följde. Skolinspektionens förhållningssätt till de tre övriga kristna konfessionella friskolor som granskats och kritiserats för sin undervisning i ursprungsfrågan är, som vi såg i artikeln på sidan 16, snarlikt. Den enkla förklaringen är att tre av dem genomförts av samma utredare, och det är uppenbart när man tar del av granskningsrapporten att den fjärde skolan har granskat utifrån samma ”mall”.

Vi har på Genesis tagit del av åtskilligt material från skolornas inspektioner, mer än de slutdokument som enkelt går att ladda ner från Skolinspektionens egen webbplats.¹ Även det övriga

materialet utgör allmänna handlingar som vem som helst får lova att begära ut, även som anonym privatperson.

För att du som läsare ska få en lite mer detaljerad bild av hur inspektionerna går till och upplevs av elever och personal på skolorna ska vi nu berätta om den riktade inspektionen av ”skola B” i norra Sverige. Vi begränsar oss till att redovisa det område som är i fokus i detta nummer, nämligen det som rör skolans ursprungsundervisning, men även lite grand om själva tillvägagångssättet.

Som en bakgrund är det viktigt att känna till att det enligt skollagen och diskrimineringslagen² är en skyldighet för skolan att se till att motverka diskriminering på grund av religion eller annan trosuppfattning. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter.³

Det finns ett antal förhållanden och formuleringar som är värda att kommentera i samband med den riktade tillsynen av skola B:

1. All (!) personal som har fått läsa igenom utredarens intervjuanteckningar upplevde att deras samtal inte har blivit korrekt återgivna. Där förekom flera allvarliga missförstånd och felaktigheter som framställer personalen som slarvig, okunnig eller likgiltig.

Kommentar: Hur kan det vara en så systematisk upplevelse hos personalen av att bli missuppfattad? Den förklaring som ligger närmast till hands är att utredaren driver en egen agenda. I så fall är det givetvis mycket allvarligt.

2. Elever som intervjuades berättade att valet av frågor och stället frågorna ställdes på gjorde att de kände sig ifrågasatta och påhoppade. I samtal med sin vårdnadshavare uttryckte en elev i åk 3 spontant att ”det kändes som att de tyckte att det var dåligt att det är en kristen skola”.

Kommentar: Av integritetsskäl har inte alla intervjuade barn tillfrågats om intervjuerna, så de som kommit till rektors kännedom skulle kunna vara toppen på ett isberg. Blotta tendensen att flera barn upplever sig obekväma i intervjusituationen kan anses allvarlig nog.

3. Utredaren har granskat de konfessionella inslagen vid skolan och har kommit med kritiska synpunkter på dessa. Han har exempelvis begärt att få ta del av använda andaktsböcker.

Kommentar: Det saknas mandat för Skolinspektionen att ha synpunkter på den del av utbildningen som ligger utanför undervisningen och tillhör skolans konfessionel-

la inriktning, så vad föranleder kartläggningen av dem? Nordström et al konstaterar: "Det finns inget stöd i internationell rätt för att detaljstyra konfessionella inslag vid fristående konfessionella skolor, där föräldrarna valt skola utifrån religiös och filosofisk övertygelse, en rättighet som garanteras i Europakonventionen."⁴

4. Utredaren studerade sju föreläsningss videor som rektorn (som också undervisar vid skolan i biologi och kristendom) på skola B hållit på sin fritid i den kyrka han själv är aktiv, liksom andra kyrkor han gästtalat i. Utredaren sammanfattar föredragen och samlar noteringarna i en så kallad tjänsteanteckning.⁵ Ingen referens till denna förekommer emellertid i inspektionsrapporten.

Kommentar: Denna sammanställning måste betraktas som en åsiktsregistrering av skolans rektor. Vad en lärare eller skolledare ägnar sig åt på fritiden och vilka åsikter vederbörande har i fråga om vetenskap och tro eller någonting annat är en privatsak. Att en tjänsteanteckning upprättas över detta kan tolkas som att utredaren förutsätter att rektorn inte är kapabel att skilja mellan privatliv och arbetsliv. Att ingen referens till denna tjänsteanteckning sedan förekommer i Skolinspektionens beslut är härvidlag ingen förmildrande omständighet utan förstärker i stället misstanken att utredaren inte är objektiv i sin bedömning av rektor/lärares tjänsteutövning.

5. Utredaren påtalade att om en elev som tror på någonting i Bibeln som "inte är vetenskapligt" (som till exempel Noa och syndaflo den) så ska personalen tillrättvisa eleven genom att upplysa eleven om vad vetenskapen säger i frågan.

Kommentar: Varken kursplanen eller kommentarmaterialet till ämnet religionskunskap förordar att undervisningen ska vara kritisk till vad olika elever tror genom att påtala för dem på vilket sätt deras tro inte överensstämmer med vetenskapen. Ett sådant förhållningssätt skulle motverka ämnets syfte som är att eleverna genom undervisningen ska "få förståelse för hur människor inom olika religiösa traditioner lever med och uttrycker sin religion på olika sätt."⁶ Vidare: "Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering som har samband med ... religion eller annan trosuppfattning ... Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas."⁷

Enligt Barnkonventionen ska konventionsstaterna res-

pektera barnets rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Friheten att utöva sin religion eller tro får underkastas endast sådana inskränkningar som är föreskrivna i lag och som är nödvändiga för att skydda den allmänna säkerheten, rättsordningens grunder, folkhälsan, den allmänna moralen eller andra personers grundläggande fri- och rättigheter.⁸

Det råder ingen tvekan om att utredaren förordar att skolan ska kritisera barnets bibeltro. Enligt Barnkonventionen är detta emellertid endast tillåtet under förutsättningarna i förra stycket. I vilket avseende utgör ett barns tro på Adam, Eva eller Noa och syndaflo den ett hot mot det som omnämns där?

SAMMANFATTNING

Skolinspektionens riktade tillsyn av skola B är därmed anmärkningsvärd i åtminstone tre avseenden:

- 1.** Den *attityd* som utredaren "läckt" i samband med sina intervjuer av elever och personal som av dessa upplevdes som orättvisa och felaktiga.
- 2.** Sitt val av *arbetsmetoder*. Både kartläggningen av innehållet i skolans konfessionella inslag och av rektorns/lärares förehavanden på fritiden är ovidkommande för tillsynen som sådan.
- 3.** Förordandet av ett *respektlöst bemötande* (läs: kritik) av elevers religiösa övertygelse (bibeltro) i strid med Barnkonventionen och Europakonventionen.

Dessvärre är den riktade tillsynen av skola B representativ för samtliga fyra skolor som hittills blivit granskade av Skolinspektionen. Många skolor står på tur. Det krävs omedelbara åtgärder för att få ett slut på myndighetsmissbruket!

NOTER

- <https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter/sok-beslut/> (kortare: bit.ly/G24408).
- Diskrimineringslagen (2008:567).
- Igr22 under rubriken Skolans värdegrund och uppdrag, underrubriken Förståelse och medmännisklighet.
- Religionsförbud i skolan? s. 34.
- Dnr: SI 2023:6491
- Från läroplanens (Igr22.) kursplan i religionskunskap
- Från läroplanens (Igr22), 1 Skolans värdegrund och uppdrag/Förståelse och medmännisklighet.
- <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten> (kortare: bit.ly/G24409) (14:1.3), samt artikel 9.2 i Europakonventionen, https://www.echr.coe.int/documents/djchr/Convention_SWE (kortare: bit.ly/G24427).